

# Ověření výskytu upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*) na lokalitě Šlapsy v k.ú. Uherčice

Mgr. Ester Ekrťová & Mgr. Libor Ekrť

2009



katedra botaniky, Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity, Branišovská 31, České Budějovice, CZ-370 05; nám. Bratří Čapků 264, Telč, CZ-58856

**1. Datum ověření výskytu:** 19. 5. 2009

## **2. Popis lokalizace**

Uherčice, niva regulovaného potoka na okraji lesního komplexu a polní kultury, ca 800 m sv. zámku v obci, 440 m n. m.

## **3. Zákres lokality**

A: — hranice zachovalé části lokality; ■ - výskyt upolínu (*Trollius altissimus*)



B: Pozice lokality vzhledem k obci Uherčice



Obr.1: Zákres lokality

## **4. Obecná charakteristika území**

Lokalita se nachází v úzkém pásu mělce zaříznutého údolí, které tvoří pramennou oblast drobného pravobřežního přítoku řeky Blatnice. Lokalita byla jako celek v minulosti silně narušena regulací a dlážděním toku. Převážnou část lokality tvoří v současnosti zcela bezcenná a silně ruderalizovaná terestrická rákosina (viz Příloha, obr. 2). Pouze ve spodní

části území nad nevelkou olšinou se podél nevydlážděné části toku zachoval drobný ochuzený fragment původních lučních společenstev s výskytem upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*) (viz. obr. 1A). I přes značnou degradaci stanoviště regulačním zásahem, přísunem živin ze sousední polní kultury a dlouhodobou absencí pravidelného hospodaření zůstala v bezprostředním okolí toku zčásti zachována původní druhová garnitura vlhkých až slatinných luk. Kromě již zmiňovaného upolínu evropského se zde vyskytuje silně ohrožená ostřice odchylná (*Carex appropinquata*) či vzácná ostřice trsnatá (*Carex cespitosa*), které patří mezi charakteristické průvodce tohoto typu lučních společenstev. Z běžných druhů vlhkých luk a lad se pak významněji uplatňuje metlice trsnatá (*Deschampsia cespitosa*), bezkolenec modrý (*Molinia caerulea*), pcháč zelinný (*Cirsium oleraceum*), máta dlouholistá (*Mentha longifolia*), ostřice ostrá (*Carex acutiformis*) a pro jarní aspekt typická prvosenka vyšší (*Primula elatior*). Z degradačních faktorů jsou významněji zastoupeny typické nitrofilní a expanzní druhy jako kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), svízel přítula (*Galium aparine*), pcháč rolní (*Cirsium arvense*), kerblík lesní (*Antriscus sylvestris*), třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*) aj.

Území se nalézá ve fytogeografickém okrese (fytochorionu) 68 – Moravské podhůří Vysočiny (fytogeografický obvod – Českomoravské mezofytikum) (Skalický 1988) a ve čtverci 7059d středoevropského síťového mapování (Ehrendorfer et Hamann 1965).

Geologické podloží tvoří metamorfované horniny Českého masivu, konkrétně rozhraní vložky krystalického vápence a drobnozrné muskovit biotitická pararuly (ČGS 2004).

## 5. Početnost, velikost populace ověřovaného druhu

I přes nevelkou rozlohu a značný stupeň celkové degradace lokality je populace upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*) poměrně početná. Jedná se ca o 45 trsů, z nichž většina v době ověření v květnu r. 2009 bohatě kvetla.

## 6. Zeměpisné souřadnice populace ověřovaného druhu

48°55'10.5"N, 15°38'30.7"E (WGS-84)

## 7. Zhodnocení stavu lokality z hlediska ochrany přírody

Lokalita upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*) na lokalitě Šlapsy u Uherčic představuje pouhý a značně degradovaný fragment původních společenstev vlhkých až slatinných luk. Přesto **nelze považovat tuto lokalitu z hlediska ochrany přírody v současné době a stavu za zcela bezcennou**. Vlhké louky tohoto typu se v minulosti na území Znojemska vyskytovaly roztroušeně a místy pravděpodobně i hojně a představovaly velice významnou složku floristické i vegetační biodiverzity regionu. Vlivem intenzifikace zemědělství či ústupu od obhospodařování produkčně nevýznamných ploch však došlo k téměř totální devastaci tohoto typu společenstva na území Znojemska. Z tohoto důvodu má smysl zachovat i tyto fragmentární zbytky populací ohrožených a vzácných druhů na tyto společenstva vázaných. Rezignuje-li ochrana přírody na zachování těchto fragmentů, tak v dohledné době zanikne tento typ společenstev a na ně vázaných druhů zcela.

**V případě této lokality je žádoucí obnovit pravidelnou aktivní péči na nevelké části území mezi terestrickou rákosinou a olšinou podél nedlážděné části potoka.** V první řadě je zásadní odstranění dřevin a křovin, které zastíňují a přerůstají nejen populaci upolínu nejvyššího, ale celkově degradují tyto heliofilní společenstva. Redukce náletových dřevin a křovin by měla být provedena mimo hlavní vegetační sezónu, nejlépe v období říjen – leden. Vzhledem k výskytu ostřice odchylné (*Carex appropinquata*) by bylo vhodné odstranění pásu

olší na okraji olšiny a lučního porostu. Veškeré dřevo a větve je nutné ihned po provedení zásahu z lokality odstranit, spálit, zeštěpkovat, či jinak využít. Nepřípustná je tvorba hromad větví na vlastní vymezené ploše lokality (viz obr. 1A) i v přilehlé olšině.

Velice důležité pro stabilizaci stavu lokality i populací ohrožených a vzácných druhů rostlin je pravidelné kosení spojené s odstraněním pokosené biomasy. Seč je doporučeno provádět alespoň 1x ročně v období od 15.7. – 15.8. Pokosená biomasa by neměla ležet na ploše déle než 10 dní a neměla by být kompostována na vlastní lokalitě či v jejím bezprostředním okolí. Naprosto nežádoucí je kompostování biomasy v přilehlé olšině. Pálení biomasy je vhodným řešením její likvidace, ale mělo by probíhat na jediném místě na okraji lokality a místo by mělo být předem konzultováno s pracovníkem orgánu ochrany přírody. Po spálení je velice vhodné odnést pole na přilehlá pole či jinam mimo vlastní lokalitu či její bezprostřední okolí.

## **8. Seznam dalších nalezených vzácných a ohrožených druhů, které byly při návštěvě lokality zaznamenány**

ostřice odchylná – *Carex appropinquata* (C2) – ca 16 trsů  
ostřice trsnatá – *Carex cespitosa* (C4)

C = druhy Červeného seznamu ČR (Holub et Procházka 2000): C2 = silně ohrožený taxon; C4 = vzácnější taxon vyžadující pozornost, méně ohrožený

## **9. Použitá literatura**

- ČGS (2004): GeolINFO – geovědní informace na území ČR [online]. – Česká geologická služba, Praha [cit. 2008-01-17]. Přístupné z [www http://nts5.cgu.cz/website/geoinfo/](http://nts5.cgu.cz/website/geoinfo/)
- Ehrendorfer F. et Hamann U. (1965): Vorschläge zu einer floristischen Kartierung von Mitteleuropa. – Ber. Deutsch. Bot. Ges. 78: 35–50.
- Kubát K., Hrouda L., Chrtek J. jun., Kaplan Z., Kirschner J. et Štěpánek J. [eds.] (2002): Klíč ke květeně České republiky. – Academia, Praha.
- Skalický V. (1988): Regionálně fyto geografické členění. – In: Hejný S. et Slavík B. [eds], Květena České socialistické republiky, 1: 103–121, Academia, Praha.
- Holub J. et Procházka F. (2000): Red list of vascular plants of the Czech Republic – 2000. Preslia, 72: 187–230.

**Příloha – fotodokumentace** (kompletní fotografická dokumentace viz příložené CD)



Obr. 2: Východní část lokality je drasticky odvodněná a porostlá rákosem.



Obr. 3: Zachovalá část lokality s výskytem upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*)



Obr. 4: Kvetoucí populace upolínu nejvyššího (*Trollius altissimus*).



Obr. 5: Populace ostřice odchylné (*Carex appropinquata*) při okraji vlhké louky.

Všechny fotografie © L. Ekrť 2009